

Pregledni rad

UDK 796.414.093

DOI 10.7251/SVR1817175S

POVEZANOST OSOBINA LIČNOSTI MODELA VELIKIH PET I MOTIVA POSTIGNUĆA SA USPJEŠNOŠĆU IZVOĐENJA GIMNASTIČKIH ELEMENATA NA SPRAVAMA

Sanja Srdić

JU Tehnička škola, Gradiška

Saša Jovanović

Fakultet fizičkog vaspitanja i sporta, Univerzitet u Banjoj Luci

Petar Mrđa

Filozofski fakultet, Univerzitet u Banjoj Luci

Apstrakt: Psihologija kao akademska ali i primjenjena naučna disciplina našla je svoje mjesto u gotovo svim aspektima čovjekovog funkcionisanja, pri čemu je sport jedan od njih. Psihološka istraživanja u oblasti sporta su uglavnom bila fokusirana na izučavanje relacija psiholoških konstrukata i uspješnosti takmičara u nekom sportu ili na razlike između profesionalnih i amaterskih sportista u odnosu na njihove osobine ličnosti, motivaciju, strategije nošenja sa stresom, itd. Cilj ovog istraživanja je identifikovanje relacija između dva psihološka konstrukta, osobina ličnosti i motiva postignuća, sa uspješnošću izvođenja gimnastičkih elemenata na spravama. Uzorak je činilo 29 studenata Fakulteta za fizičko vaspitanje u Banjoj Luci. Za procjenu osobina ličnosti iz modela Velikih pet korišten je BFI-44 (¹John i Srivastava, 1999), MOP 2002 (²Franceško, Mihić i Bala, 2002) predstavlja operacionalizaciju motiva postignuća, dok je procjena uspješnosti izvođenja gimnastičkih elemenata na spravama izvršena na osnovu kriterija Petković i saradnici (2016). Rezultati ukazuju na statistički značajnu povezanost između istrajnosti kao komponente motiva postignuća i uspješnosti izvođenja gimnastičkih elemenata ($r_s(29)=.43, p=.02$), te emocionalne stabilnosti i uspješnosti izvođenja gimnastičkih elemenata ($r_s(29)=.39, p=.02$). Na osnovu dobijenih rezultata može se reći da motiv postignuća i osobine ličnosti iz modela Velikih pet imaju ulogu u uspješnosti izvođenja gimnastičkih elemenata na spravama u određenom stepenu, te je dobijene

¹ John, O. & Srivastava S. (1999). The Big Five taxonomy: history, measurement and theoretical perspectives. Pervin, A. L. i Oliver, P. J. (ed). Handbook of personality, theory and research. New York/London, The Guilford Press, 102-138.

² Franceško, M., Mihić, V. i Bala, G. (2002). Struktura motiva postignuća merena skalom MOP2002. Novi Sad: Zbornik Odseka za psihologiju Filozofskog fakulteta u Novom Sadu, str. 134-143

rezultate moguće objasniti teorijskim postavkama korištenih psiholoških konstrukata, čime se dobija detaljniji i jasniji uvid u prediktivnu snagu motiva postignuća i pet „velikih“ osobina.

Ključne riječi: *gimnastika, sport, osobine ličnosti, Velikih pet, motiv postignuća.*

UVOD

U osnovi sportska gimnastika kao estetski sport, kojeg karakterišu izvođenja acikličnih elemenata, ocjenjuje se prema unaprijed utvrđenim pravilnicima. Kao najbitniji parametar bodovanja izdvaja se tehnika izvođenja, pri čemu se dosta vremena u radu posvećuje njenom izučavanju kroz primjenu različitih metoda. Obzirom da se radi o individualnom sportu, u samom usvajanju elemenata važnu ulogu igra kvalitet usvajanja i demonstracije datih elemenata, zavisnih od više parametara koji predstavljaju psihofizički status pojedinca. Ovakav cjelokupan pogled na ispitanike dobija na važnosti kada se radi o ispitanicima iz populacije studenata, koji su se u malom obimu susretali sa izvođenjem elemenata sportske gimnastike na spravama u svom dosadašnjem školskom ili vanškolskom obrazovanju. Uspješnost savladavanja promjena načina školovanja, načina učenja, teorijskih i motoričkih znanja kroz uspješnost usvajanja i demonstracije istih, potencijalno bi mogla biti povezana sa nekim od karakteristika crta ličnosti svakog od ispitanika sa uspješnošću u izvođenju gimnastičkih elemenata na spravama.

Ličnost, kako su je definisali Larsen i Buss (³Larsen i Buss, 2008, str. 4) je „skup psihičkih osobina i mehanizama unutar pojedinca koji su organizovani i relativno trajni, te utiču na interakcije i adaptacije pojedinca na intrapsihičku „fizičku i socijalnu okolinu“. U skladu sa gore navedenom definicijom, psihičke osobine ili crte ličnosti, zapravo su gradivni elementi na osnovu kojih je moguće međusobno upoređivati ličnosti, odnosno pojedince. Da bi se pronašlo ono što dva pojedinca čini sličnim i/ili različitim, kao i eventualno predviđanje ponašanja pojedinca u budućnosti ili u određenim situacijama, bilo je neophodno izdvojiti iz tako kompleksnog konstrukta, kakav je ličnost, te gradivne elemente – osobine, odnosno crte ličnosti. Potom ih je potrebno klasifikovati, svodeći ih na one crte za koje, kako navodi Marković „većina psihologa smatra da su u određenoj mjeri prisutne kod svih ljudi“ (⁴Marković, 2015, str. 11). Trninić u svom radu navodi da pojam dispozicija ili osobina ili crta ličnosti „upućuje na tendenciju nekog pojedinca da se ponaša na određeni način“ (⁵Trninić, 2015, str. 18), a upravo ti načini, te crte ličnosti predstavljaju onaj dio ličnosti koji

³ Larsen, R.J. i Buss D.M. (2008). Psihologija ličnosti. Jastrebarsko: Naklada Slap

⁴ Marković, N. (2015). Osobine ličnosti i kvaliteta odnosa sportaša s trenerom. Diplomski rad. Zagreb. Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, odsjek za psihologiju.

⁵ Trninić, M. (2015). Osobine ličnosti i motivacijske dimenzije kod košarkaša različitih dobnih skupina i pozicija u igri. Neobjavljeni doktorski rad. Split: Sveučilište u Splitu, Kineziološki fakultet

je relativno stabilan i konzistentan tokom vremena i kroz različite situacije (⁶Larsen i Buss, 2014, prema Trninić, 2015). U potrazi za onim crtama ličnosti koje su neophodne i dovoljne da se opiše ličnost, primjena leksičkog pristupa olakšala je uveliko posao psihologa. U osnovi ovog pristupa stoji ideja da su značajne crte ličnosti sadržane u svakodnevnom jeziku, uglavnom u formi pridjeva, te da se analizom dotičnih pojmova mogu ekstrahovati crte ličnosti (⁷Smederevac i Mitrović, 2006). Gordon Olport i Henri Odbert izvršili su prvu takvu analizu rječnika (engleskog jezika) i napravili prvu listu od oko 18000 termina kojom bi se mogla opisati ličnost (⁸Allport i Odbert, 1936 prema Waller, 1999). R. Katel redukovao je Olportovu listu pojmova, da bi potom određene crte ličnosti klasifikovao u 16 faktora, zaključujući kako je u pitanju 16 (12+4) bazičnih crta ličnosti (⁹Smederevac i Mitrović, 2006). U daljim istraživanjima, D. Fiske otkrio je pet značajnih faktora u strukturi ličnosti (¹⁰Smederevac i Mitrović, 2006), da bi Normom radom na drugoj velikoj studiji opisa ličnosti kroz jezik zaključio da „petofaktorski model omogućuje adekvatnu taksonomiju osobina ličnosti“ (¹¹Smederevac i Mitrović, 2006, str. 163). Istraživanja koja su proveli Digman, Goldberg i Džon potvrdili su pet, kao optimalan broj faktora, kojim je moguće opisati ličnost (¹²Smederevac i Mitrović 2006). Velikih pet osnovnih faktora ličnosti imenovano je kao: ekstraverzija, prijatnost, savjesnost, emocionalna stabilnost i otvorenost iskustvima, a upotpunjeni su većim brojem faceta kako bi lakše objasnili kompleksnu strukturu ličnosti.

Motiv postignuća kao individualni, pokretački mehanizam unutar pojedinca, je definisan kao tendencija ka postizanju uspjeha i spada u kategoriju socijalnih, intrinzičkih, motiva. O ovom važnom socijalnom motivu prvi je govorio psiholog H. Murray (¹³Murray, 1938, prema Rot, 1994), da bi Meklilend u okviru ove složene motivacione dispozicije prepoznao dvije sržne komponente: tendenciju osobe ka postavljanju ciljeva i takmičenje sa drugim osobama (¹⁴McClelland, Atkinson i sar., 1953, prema

⁶ Trninić, (2015). Osobine ličnosti i motivacijske dimenzije kod košarkaša različitih dobnih skupina i pozicija u igri.

⁷ Smederevac, S. i Mitrović, D. (2006). Ličnost metodi i modeli. Beograd. Centar za primjenjenu psihologiju.

⁸ Waller, N.G. (1999): Evaluating the structure of peronality. Cloninger, R. C. (ur). Personality and Psychopathology. Washington, DC, American Psychiatric Press, 155-197.

⁹ Smederevac, S. i Mitrović, D. (2006). Ličnost metodi i modeli.

¹⁰ Smederevac, S. i Mitrović, D. (2006). Ličnost metodi i modeli.

¹¹ Smederevac, S. i Mitrović, D. (2006). Ličnost metodi i modeli.

¹² Smederevac, S. i Mitrović, D. (2006). Ličnost metodi i modeli.

¹³ Rot, N. (1994). Osnovi socijalne psihologije. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

¹⁴ Franceško, M.,Kodžopeljić, J. i Mihić, V. (2002). Neki soociodemografski i psihološki korelati motiva postignuća. Novi Sad. Filozofski fakultet.

Franceško, Kodžopeljić i Mihić, 2002). Radeći dalje na samoj strukturi motiva postignuća, grupa autora (¹⁵Franceško, Mihić i Bala, 2002): izdvojila je još dvije komponente motiva, pridodajući ih ranijem konceptu od dvije bazične komponente: takmičenje sa drugima; ostvarivanje ciljeva kao izvor zadovoljstva; istrajnost u ostvarivanju cilja te orijentacija ka planiranju. Franceško, Mihić i Bala (2002) ovakvim konceptom ne negiraju Meklilendovu tezu o dvije bazične komponente motiva, nego je nadograđuju, smatrajući da dvije pridružene komponente objašnjavaju ponašanja koja osoba razvija i koja bi joj poslužila kao sredstvo u dostizanju ciljeva, objašnjenih kroz osnovne komponente (¹⁶Franceško, Kodžopeljić i Mihić, 2002). U prilog ovakve strukture motiva postignuća, sa podjelom na 4 komponente, govore i istraživanja više autora: Arsenijević-Puhalo i Puhalo, 2006; Mihić, Šakotić-Kurbalija i Franceško, 2005 (¹⁷prema Mihajlović i Stojanović, 2014). Stoga se motiv postignuća u istraživanjima može posmatrati kroz sam stepen razvijenosti dispozicije, ali istovremeno i kroz posebne kvalitete unutar samog motiva: usmjerenost cilju, ali i razvijenost sposobnosti da se zamišljeni cilj ostvari. Utvrđivanjem strukture unutar samog motiva moguće je jasnije objasniti individualne razlike među pojedincima koje oblikuju i razlike u ponašanju (¹⁸Franceško, Kodžopeljić i Mihić, 2002). Neka dosadašnja empirijska istraživanja pokazala su da se od pet bazičnih crta ličnosti kod sportista, po hijerarhiji značajnosti za uspješno bavljenje sportom ističu: niži rezultati neuroticizma, odnosno viši rezultati emocionalne stabilnosti, potom viši rezultati na skali ekstraverzije i na kraju viši rezultati na skali savjesnost (Hagberg i sar., 1979; Ingledew, Markland i Sheppard, 2004; Gallucci, 2008; prema ¹⁹Trninić, 2015). Allen, Greenless i Johnes (2013) u svom radu zaključuju kako sportisti pokazuju izraženije crte emocionalne stabilnosti, ekstravertiranosti i otvorenosti. U istraživanju sportskih fenomena, pored usvojenosti motoričkih znanja i vještina, nemoguće je zaobići faktore ličnosti i motivacije koji čine sastavni dio ljudskog funkcionisanja i predstavljaju predispoziciju za kvalitet njegovog uspjeha u različitim domenima života. U podjeli sportova postoje kolektivni i individualni sportovi, koji zahtijevaju određeni nivo postojanja i manifestacije određenih karakteristika ličnosti i motivacije. Neki od autora koji su istraživali gimnastiku kao individualni sport i određene psihološke konstrukte, na različitim uzorcima su ustanovili sledeće: Petković (1984) je

¹⁵ Franceško, M., Mihić, V. i Bala, G. (2002). Struktura motiva postignuća merena skalom MOP2002.

¹⁶ Franceško, M., Kodžopeljić, J. i Mihić, V. (2002). Neki sociodemografski i psihološki korelati motiva postignuća.

¹⁷ Mihajlović, A. i Stojanović, A. (2014). Osobine ličnosti i motiv postignuća kod studenata psihologije. *Godišnjak za psihologiju*, 13(11), 79-96.

¹⁸ Franceško, M., Kodžopeljić, J. i Mihić, V. (2002). Neki sociodemografski i psihološki korelati motiva postignuća.

¹⁹ Trninić, (2015). Osobine ličnosti i motivacijske dimenzije kod košarkaša različitih dobnih skupina i pozicija u igri.

utvrdio povezanost odvažnosti na rezultate selekcije u Sportskoj gimnastici; Todorovski (1997) je svojim radom utvrdio uticaj antropoloških dimenzija (uključujući konativne karakteristike ličnosti) na rezultat u Sportskoj gimnastici; Herodek i dr (2013) utvrdili su pozitivne relacije sa uspjehom u sportskoj gimnastici, pri čemu su se izdvojile oštra narav, osjetljivost, neustrašivost i otvorenost za promjene. Čuljak i saradnici bavili su se motivacijskom orijentacijom studenata u odnosu na sportsku gimnastiku, pri čemu su ustanovili da su studenti pokazali visok nivo intrinzičke motivacije, te nizak nivo ekstrinzičke motivacije prema sportskoj motivaciji. Jedan od problema ovog istraživanja je manjak dosadašnjih istraživanja u oblasti motivacije postignuća na ovako specifičnom uzorku. Na taj način treba posmatrati i dobijene rezultate: kao određene smjernice za eventualna naredna istraživanja koja bi podrazumjevala veći uzorak i korištenje korigovanih varijabli.

Cilj ovog istraživanja je utvrđivanje eventualnih relacija uspješnosti u izvođenju gimnastičkih elemenata na spravama sa aktuelnim modelima ličnosti i novijim teorijskim platformama motivacije postignuća. Obzirom da se radi o eksplorativnom istraživanju, na šta sugerše i veličina uzorka, nisu postavljane hipoteze istraživanja, već su autori pokušali doći do određenih smjernica, koje bi svakako trebale biti provjerene na većem uzorku. Ovim istraživanjem obuhvaćeno je 29 ispitanika, uzrasta od 20 do 27 godina, pri čemu prosječna starost ispitanika iznosi 21 godinu ($M=21.16$, $SD=1.54$). Svi ispitanici su studenti Fakulteta fizičkog vaspitanja i sporta, koji su u redovnom nastavnom procesu prošli obuku iz predmeta Sportska gimnastika II, koji se odnosila na usvajanje elemenata na spravama i koji su istu uspješno demonstrirali. U uzorak ispitanika nisu uključeni ispitanici koji nisu uspjeli da savladaju zadate elemente. Datom veličinom uzorka se obezbjeđuje snaga ($1-\beta$) od .80 da se dobiju statistički značajni rezultati (na nivou $p<.05$) ukoliko je stvarna vrijednost populacione korelacije .49 (Cumming, 2012).

U istraživanju su korišteni sljedeći mjerni instrumenti: Inventar velikih pet za procjenu već pomenutih pet osobina ličnosti (BFI) i MOP 2002 kao testovna operacionalizacija motiva postignuća i njegovih komponenata, kao i procjena uspješnosti izvođenja gimnastičkih elemenata na spravama od strane tročlane komisije. Inventar velikih pet - je upitnik koji predstavlja operacionalizaciju teorije Velikih pet iz leksičke paradigme. Autori ovog testa su John i Srivastava (1999). Ovaj upitnik je sačinjen od 44 ajtema, koje ispitanik ocjenjuje na Likertovoj petostepenoj skali, pri čemu su stavke deskriptivne. Ovaj upitnik obuhvata sljedeće osobine ličnosti (subskale): ekstraverzija, prijatnost, savjesnost, emocionalna stabilnost i otvorenost ka iskustvima. Provjera psihometrijskih karakteristika i validacija ovog upitnika su izvršene u BiH istraživanjem na anonimnom i neanonimnom uzorku ispitanika, gde su na oba uzorka sve subskale su imale adekvatnu internu konzistenciju. Takođe, kriterijumska i strukturalna validnost ovog

testa je na istim uzorcima potvrđena (²⁰Lakić, 2012). MOP 2002 (²¹Franceško, Mihić i Bala, 2002), namijenjen je mjerenju motiva postignuća.

Ovaj instrument je koncipiran od četiri subskale: takmičenje sa drugima, istrajnost u ostvarivanju ciljeva, ostvarivanje ciljeva kao izvor zadovoljstva i orijentacija ka planiranju. Ove subskale odgovaraju komponentama motiva postignuća koje su detaljnije objašnjenje u uvodnoj sekciji. MOP 2002 ima ukupno 55 ajtema, a ispitanici svoje odgovore daju na petostepenoj skali Likertovog tipa. U ranijim istraživanjima ovaj mjerni instrument pokazuje dobre psihometrijske osobine (npr. ²²Mihajlović i Stojanović, 2014; ²³Bajović, 2012). Kao varijable na spravi vratilo korišteni su sljedeći elementi: uzmah sunožno, naupor usklonno, kovrtljaj naprijed jašući, kovrtljaj nazad, te podmetni saskok. Varijable na spravi razboj su elementi: njihanje, kolut naprijed, kolut nazad, stav o ramenima, saskok prednjim i saskok zanjim. Korištene varijable predstavljaju obavezne elemente koje studenti prolaze u obuci iz Sportske gimnastike II i koje kao takve moraju demonstrirati na završnom dijelu ispita. Uspješnost izvođenja elemenata je ocijenjena od strane tročlane ekspertske komisije koja je bodovala izvođenje ocjenama od 6 – 10 (tabela 1.) po modifikovanom kriterijumu koji je preuzet od Petković i saradnici (2016).

Tabela 1. Kriteriji za ocjenjivanje uspješnosti izvođenja elemenata

1	Dovoljno	Student izvodi element uz velike tehničke i estetičke greške
2	Dobro	Student izvodi element uz srednje tehničke i estetičke greške
3	Vrlo dobro	Student izvodi element uz manje tehničke i estetičke greške
4	Odlično	Student izvodi element bez tehničkih i estetičkih grešaka
5	Odlično-izuzetno	Student izvodi element bez tehničkih i estetičkih grešaka iz prvog pokušaja

²⁰ Lakić, S. (2012). Psihometrijska validacija novog prevoda upitnika BFI: Preliminarna faza. U Psihološka istraživanja učenja i ponašanja - Zbornik radova (str. 185–200). Filozofski fakultet u Banjoj Luci i Društvo psihologa RS.

²¹ Franceško, M., Mihić, V. i Bala, G. (2002). Struktura motiva postignuća merena skalom MOP2002.

²² Mihajlović, A. i Stojanović, A. (2014). Osobine ličnosti i motiv postignuća kod studenata psihologije.

²³ Bajović, A. (2012). Motiv postignuća, suočavanje sa stresnim situacijama i opšta samoe-fikasnost. Neobjavljeni diplomski rad. Niš: Filozofski fakultet.

RAZRADA

U Tabeli 2. su predstavljeni rezultati deskriptivne statistike svih korištenih (sub)skala i koeficijenti interne konzistencije.

<i>Subskala</i>	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>Sk</i>	<i>Ku</i>	α	ω
Takmičenje	19	3.31	.51	2.37	4.37	-.06	-.39	.85	.87
Istrajnost	15	4.07	.42	3.27	4.87	.28	-.15	.83	.84
Izvor zadovoljstva	13	4.36	.37	3.62	5.00	-.12	-.92	.78	.80
Planiranje	8	3.56	.65	2.25	4.88	.14	-.10	.77	.79
Ekstraverzija	8	3.90	.54	3.13	4.88	.10	1.24	.79	.80
Prijatnost	9	3.58	.52	2.11	4.44	.72	-.82	.64	.67
Savjesnost	9	4.11	.48	3.22	5.00	.01	-.69	.85	.87
Emocionalna stabilnost	8	2.24	.50	1.38	3.38	.01	-.61	.71	.72
Otvorenost iskustvima	ka 10	3.73	.55	2.80	4.80	.33	-.73	.82	.85
Uspješnost	11	7.83	1.32	6.00	9.83	.13	-1.3	.98	.98

Legenda: N-broj ajtema; M-aritmetička sredina; SD- standardna devijacija; Sk-skjunis;

Ku- kurtosis, α - Kronbahov koeficijent interne pouzdanosti; ω - MekDonaldov koef. interne pouzdanosti.

Tabela 2. Rezultati deskriptivne statistike i koeficijenti interne konzistencije korištenih subskala

Na osnovu rezultata predstavljenih u Tabela 2, evidentno je da ispitanici na većini skala pokazuju blagu tendenciju ka nižim rezultatima, osim na subskalama takmičenje sa drugima i ostvarivanje cilja kao izvor zadovoljstva gdje je primjetna jako mala tendencija ka višim skorovima. Takođe, sve subskale imaju zadovoljavajuću internu konzistentnost predstavljenu kroz Kronbahov alfa i MekDonaldov omega koeficijent, osim subskale prijatnost, gdje su vrijednosti oba koeficijenta nešto niže od konvencionalne granične vrijednosti .70, vjerovatno usljed smanjenje diskriminativnosti skale na šta ukazuje relativno visok skjunis (McDonald,1999 prema ²⁴Dunn, Baguley i Brunsdan, 2014). Subskala uspješnost u ovom slučaju predstavlja prosječnu vrijednost svih 11 gimnastičkih zadataka, a koeficijenti interne pouzdanosti, koji su jako visoke vrijednosti, su poslužili kao osnova da umjesto prosječnih vrijednosti na 11 zasebnih zadataka, koristimo jednu prosječnu vrijednost svih njih. Takođe, opravdanost ovakvog tretmana ove subskale se nalazi i u koeficijentima korelacije između iste i već pomenutih 11 manifestnih varijabli pri čemu je raspon korelacija od $r=.81$ (uzmah) do $r=.94$ (razboj). Svi koeficijenti korelacija su statistički značajni na nivou $p<.001$, a veličina efekta

²⁴ Dunn, T., Baguley, T., & Brunsdan, V. (2014). From alpha to omega: A practical solution to the pervasive problem of internal consistency estimation. *British Journal of Psychology*, 105(3), 399-412.

povezanosti se može kategorisati kao efekat visokog intenziteta (Cohen, 1988 prema ²⁵Cumming, 2012).

Izvršena je i korelaciona analiza, pri čemu je, zbog malog uzorka, korišten Spirmanov koeficijent korelacije kao neparametrijska alternativa Pirsonovom koeficijentu korelacije koji na malim uzorcima daje nestabilne usljed izražene senzitivnosti na prisustvo stršećih mjera (²⁶Field, 2009).

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Takmičenje		.35	.64**	.56**	.08	-.03	.52**	.10	.28	-.23
2. Istrajnost			.50**	.49**	-.04	.19	.55**	.30	.12	.43*
3. Zadovoljstvo				.76**	-.04	.27	.60**	.01	.27	-.04
4. Planiranje					-.04	.32	.59**	.04	.04	-.06
5. Ekstraverzija						-.28	-.07	.43*	.29	.21
6. Prijatnost							.30	.10	-.01	.19
7. Savjesnost								.16	.23	-.02
8. Emocionalna stabilnost									.17	.39*
9. Otvorenost										.20
10. Uspješnost										

Napomena: *- $p < .05$; ** - $p < .01$

Tabela 3. Rezultati korelacione analize

Rezultati predstavljeni u Tabela 3, ukazuju da je uspješnost izvođenja gimnastičkih elemenata u statistički značajnoj korelaciji sa istrainosti ($r_s(29) = .43$, $p = .02$) i emocionalnom stabilnosti ($r_s(29) = .39$, $p = .02$). Sa uspješnošću su korelirale i skale takmičenja (negativno), kao i ekstraverzija, otvorenost i prijatnost (pozitivno), ali usljed malog uzorka ne možemo znati da li su ove korelacije plod stvarne sistematske povezanosti ili su rezultat specifičnosti ovog uzorka. Pored već opisanih identifikovanih korelacija subskala koje su relevantne za cilj ovog istraživanja, statistički značajne korelacije su ostvarene između savjesnosti i svih komponenti motivacije postignuća na nivou $p < .01$, pri čemu je najniža korelacija sa subskalom takmičenje sa drugima ($r_s = .52$), a najviša sa subskalom zadovoljstvo prilikom ostvarivanja cilja ($r_s = .60$). Osobine ličnosti, generalno posmatrano, između sebe statistički značajno ne koreliraju, sa izuzetkom subskala emocionalna stabilnost i ekstraverzija ($r_s = .43$), na nivou $p < .05$.

²⁵ Cumming, G. (2012). Understanding the new statistics: Effect sizes, confidence intervals and meta-analysis.

²⁶ Field, A. (2009). Discovering statistics using SPSS. London, United Kingdom: SAGE Publications.

Cilj ovog istraživanja je bio utvrditi relacije osobina ličnosti iz modela Velikih pet (BFI) i motiva postignuća sa uspješnosti izvođenja gimnastičkih elemenata. Rezultati ove eksplorativne studije ukazuju da su emocionalna stabilnost kao osobina ličnosti i istrajnost kao komponenta motiva postignuća u pozitivnoj vezi sa uspješnosti izvođenja gimnastičkih elemenata.

Emocionalna stabilnost, kao osobina ličnosti je u pozitivnoj vezi sa uspjehom izvođenja gimnastičkih elemenata, i ovaj rezultat je u skladu sa rezultatima iz velikog broja istraživanja u sportskom kontekstu, gdje ova osobina ima gotovo uvijek značajnu ulogu. Ovaj rezultat je i u skladu sa prethodnim istraživanjima, koja su koristila drugačije mjerne instrumente, ali evidentno je teorijsko preklapanje faceta emocionalne stabilnosti i osobina oštra narav, osjetljivost, neustrašivost koje su u ranijim studijama izdvojene kao osobine koje imaju efekat na uspješnost izvođenja gimnastičkih elemenata (²⁷Radonjić, 2016; ²⁸Goldberg i sar., 1996).

U ovom istraživanju je identifikovana i statistički značajna pozitivna korelacija između istrajnosti kao komponente motiva postignuća i uspješnosti izvođenja gimnastičkih elemenata na spravama. Gimnastika je individualni sport, baziran na usavršavanju tehnike izvođenja elemenata kroz ponavljanje, što govori o njoj kao vještini koja zahtijeva u većoj mjeri istrajnost i ponavljanje, a u manjoj mjeri kognitivnu obradu, koja se odnosi na planiranje ciljeva (orijentacija ka planiranju), kao komponentu motivacije postignuća. Statistički značajna veza uspješnosti izvođenja elemenata sa takmičenjem sa drugima, kao komponentom motiva postignuća je izostala. Ovaj rezultat je moguće objasniti činjenicom da je uzorak sačinjen od studenata Fakulteta fizičkog vaspitanja i sporta, koji za glavni cilj imaju usvajanje i usavršavanje datih elemenata, koji će njima koristiti u daljem radu, izostavljajući direktno upoređivanje sa drugim ispitanicima. Izostanak statistički značajne korelacije između uspješnosti izvođenja gimnastičkih elemenata i ostvarivanje cilja kao izvor zadovoljstva je moguće objasniti i ličnim afinitetima ispitanika prema gimnastici, tj. ukoliko ispitanici nemaju afinitet prema gimnastici upitno je da li dobri rezultati u izvođenju elemenata gimnastike mogu pružiti osnov za zadovoljstvo.

Glavni nedostaci ove studije su, prije svega, mali uzorak i specifičnost uzorka što ovom radu daje karakteristike eksplorativnog istraživanja. Veličina uzorka i specifičnost istoga su u velikoj mjeri posljedica teškoće dolaska do ispitanika koji imaju bilo kakvo iskustvo sa izvođenjem gimnastičkih elemenata. Specifičnost samog uzorka (prigodan odabir, koji je diktiran njihovim napredovanjem kroz osnovni studij) je usmjerenost ispitanika na nastavni proces usvajanja gimnastičkih elemenata i referisanja izvedbe istih na osnovu utvrđenih pravilnika, kako bi mogli uspješno

²⁷ Radonjić, N. (2016). Povezanost uspješnosti u sportu i crta ličnosti prema modelu ličnosti „Velikih pet“.

²⁸ Goldberg, R. L., Sweeney, D., Merenda, F.P. i Hughes, E. J. Jr. (1996): The Big – Five factor structure as an integrative framework: An analysis of Clarke's AVA model. *Journal of Personality Assessment*. 66(3), str. 441- 471.

nastaviti svoje dalje školovanje, što ostavlja malo prostora za iskazivanje većeg nivoa afiniteta prema gimnastici generalno i zadovoljstva samim ciljem. Treba reći da zbog dostupnosti samog uzorka kao i razlika u motoričkom statusu treba imati u vidu moguć uticaj takvih ili sličnih faktora na dobijene rezultate. Nedostatak ovog istraživanja jeste i način procjene osobina ličnosti i motiva postignuća, odnosno korištenje isključivo podataka dobijenih samoprocjenom ispitanika. S obzirom da emocionalna stabilnost u velikom broju studija imaju svoju značajnu ulogu, u narednim istraživanjima bi bilo opravdano ispitati njenu ulogu kao medijatora.

U ovom istraživanju izostala je statistički značajna veza uspješnosti izvođenja elemenata sa takmičenjem sa drugima, kao komponentom motiva postignuća. Ovaj rezultat je moguće objasniti činjenicom da je uzorak sačinjen od studenata Fakulteta fizičkog vaspitanja i sporta, koji za glavni cilj imaju usvajanje i usavršavanje datih elemenata, koji će njima koristiti u daljem radu, izostavljajući direktno upoređivanje sa drugim ispitanicima.

ZAKLJUČAK

Uvidom u dobijene rezultate na ovom uzorku moglo bi se reći da osobine ličnosti i motivacija postignuća imaju svoju ulogu u uspješnosti izvođenja gimnastičkih elemenata na spravama. Veza istrajnosti, kao komponente motivacije postignuća, i uspješnosti izvođenja gimnastičkih elemenata, pored svoje teorijske vrijednosti u sportskoj gimnastici praktičnu primjenu nalazi u velikom broju ponavljanja i mogućnosti da se motivacija postignuća, kao dispozicija, razvija, što bi eventualno dovelo do boljih postignuća u izvođenju elemenata. Iako u ovom radu nije dobijena statički značajna povezanost pojedinih komponenti određenih konstrukata ličnosti i motivacije postignuća, ne bi trebalo isključiti njihovu potencijalnu povezanost u eventualnom budućem istraživanju na većem uzorku. S obzirom na specifičnost i veličinu uzorka, kao jedna od smjernica za buduća istraživanja jeste sprovođenje istog metodološkog postupka na većem uzorku ispitanika, pri čemu bi se stvorila osnova za poređenje ova dva psihološka konstrukta kroz druge statističke procedure. Na taj način bi se dobio direktniji i sveobuhvatniji uvid u ulogu osobina ličnosti i motivacije postignuća u odnosu na uspješnost izvođenja gimnastičkih elemenata na spravama.

THE LINK OF THE PERSONALITY OF THE MODEL OF GREATEST PETS AND MOTIVES ACHIEVED WITH THE SUCCESS OF THE EXPERIENCE OF THE GYMNASITIC ELEMENTS ON THE SPRAY

Sanja Srdić, Saša Jovanović, Petar Mrđa

Abstract: Psychology as an academic but also applied scientific discipline has found its place in almost all aspects of human functioning, with sport being one of them. Psychological research in the field of sport was mainly focused on the study of the relationships between psychological constructs and the performance of competitors in a sport or the differences between professional and amateur athletes in relation to their personality traits, motivation, stress strategies, etc. The aim of this research is to identify

the relationships between the two psychological constructs, the personality traits and the motive of achievement, with the performance of gymnastic elements on apparatus. The sample was consisted from 29 students who study at the Faculty of Physical Education in Banja Luka. The BFI-44 (John and Srivastava, 1999) was used to evaluate the personality traits of the Big Five model, MOP 2002 (Franco, Mihić and Bala, 2002) represents the operationalization of the motive of achievement, while the evaluation of the performance of gymnastic elements on the devices was performed on the basis of the criteria Petković and associates (2016). The results indicate a statistically significant correlation between persistence as a component of the achievement motive and the performance of the gymnastic elements ($r(29) = .43, p = .02$), and the emotional stability and performance of the gymnastic elements ($r(29) = .39 = .02$). On the basis of the obtained results, it can be said that the motive of the achievements and personality characteristics of the Big Five model has a role in the success of the performance of gymnastic elements on apparatus at a certain degree, and the obtained results can be explained by the theoretical settings of the used psychological constructs, which gives a more detailed and clear insight into the predictive power of the motive of achievement and five "great" qualities.

Key words: *gymnastics, sport, personality traits, Big Five, motive of achievement.*

LITERATURA

1. Allen, M. S., Greenlees, I. i Jones, M. (2013). Personality in sport: a comprehensive review. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 6(1), 184-208.
2. Arsenijević-Puhalo, A., Puhalo, S. (2006) Motiv postignuća menadžerki i menadžera u Banjoj Luci i Sarajevu. u: *Empirijska istraživanja u psihologiji 2006*, Zbornik radova, Beograd: Institut za psihologiju, 227-234
3. Bajović, A. (2012). Motiv postignuća, suočavanje sa stresnim situacijama i opšta samoe-fikasnost. Neobjavljeni diplomski rad. Niš: Filozofski fakultet.
4. Čuljak Z., Marić K. i Crnjac D. (2010). Motivacijska orijentacija studenata u odnosu na sportsku gimnastiku. 19. ljetnja škola kineziologa Republike Hrvatske, Zbornik radova, Poreč, 242-247.
5. Cumming, G. (2012). *Understanding the new statistics: Effect sizes, confidence intervals and meta-analysis*. New York, New York: Taylor and Francis Group.
6. Dunn, T., Baguley, T., & Brunson, V. (2014). From alpha to omega: A practical solution to the pervasive problem of internal consistency estimation. *British Journal of Psychology*, 105(3), 399-412.
7. Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS*. London, United Kingdom: SAGE Publications.
8. Franceško, M., Mihić, V. i Bala, G. (2002). Struktura motiva postignuća merena skalom MOP2002. Novi Sad: Zbornik Odseka za psihologiju Filozofskog fakulteta u Novom Sadu, str. 134–143.
9. Franceško, M., Kodžopeljić, J. i Mihić, V. (2002). Neki sociodemografski i psihološki korelati motiva postignuća. Novi Sad. Filozofski fakultet.
10. Goldberg, R. L., Sweeney, D., Merenda, F.P. i Hughes, E. J. Jr. (1996): The Big – Five factor structure as an integrative framework: An analysis of Clarke's AVA model. *Journal of Personality Assessment*. 66(3), str. 441- 471.
11. Herodek K., Petković E. i Jovanović M. (2013). Relacije konativnih karakteristika sa uspehom u sportskoj gimnastici. *Sport Mont 2013*, XI(37-38-39), 157-162
12. John, O. & Srivastava S. (1999). The Big Five taxonomy: history, measurement and theoretical perspectives. Pervin, A. L. i Oliver, P. J. (ed). *Handbook of*

- personality, theory and research. New York/London, The Guilford Press, 102-138.
13. John, O. P., Naumann, L. P., & Soto, C. J. (2008). Paradigm Shift to the Integrative Big-Five Trait Taxonomy: History, Measurement, and Conceptual Issues. In O. P. John, R. W. Robins, & L. A. Pervin (Eds.), *Handbook of personality: Theory and research* (pp. 114-158). New York, NY: Guilford Press.
 14. Lakić, S. (2012). Psihometrijska validacija novog prevoda upitnika BFI: Preliminarna faza. U *Psihološka istraživanja učenja i ponašanja - Zbornik radova* (str. 185–200). Filozofski fakultet u Banjoj Luci i Društvo psihologa RS.
 15. Larsen, R.J. i Buss D.M. (2008). *Psihologija ličnosti*. Jastrebarsko: Naklada Slap
 16. Marković, N. (2015). *Osobine ličnosti i kvaliteta odnosa sportaša s trenerom*. Diplomski rad. Zagreb. Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, odsjek za psihologiju.
 17. McClelland, D.C. Atkinson, J.W., Clark, R.A., Lowell, E.L. (1953) *The Achievement motive*, New York, Appleton-Century-Crofts, inc.
 18. Mihajlović, A. i Stojanović, A. (2014). Osobine ličnosti i motiv postignuća kod studenata psihologije. *Godišnjak za psihologiju*, 13(11), 79-96.
 19. Mihić, V., Šakotić-Kurbalija, J. i Franceško, M. (2005). Motiv postignuća, lokus kontrole kao motivacioni faktori evropskog identiteta. *Psihologija*, 38, 4, 445–459.
 20. Pervin, L.A., Cervone, D. I John, O.P. (2008). *Psihologija ličnosti: Teorije i istraživanja*. Zagreb: Školska knjiga
 21. Petković, D. (1984). Uticaj antropometrijskih i biomotoričkih dimenzija na efikasnost izvođenja kretnih navika iz sportske gimnastike. Neobjavljen magistarski rad, Beograd: Fakultet fizičke kulture Univerziteta u Beogradu.
 22. Petkovic, Emilija & Stanković, Daniel & Dragić, Branislav & Tankuševa, Neli & G Davidov, Dimitr & Tankuševa, Nikolina. (2016). Relations between motoric abilities on the results of the practical exam in artistic gymnastics. XIX International Scientific Conference „FIS COMMUNICATIONS 2016" in physical education, sport and recreation,(str. 334-338), Niš, Serbia.
 23. Radonjić, N. (2016). Povezanost uspešnosti u sportu i crta ličnosti prema modelu ličnosti „Velikih pet“. Završni rad. Osijek. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Filozofski fakultet.
 24. Rot, N. (1994). *Osnovi socijalne psihologije*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
 25. Sawilowsky, S. (2009). New effect size rules of thumb. *Journal of Modern Applied Statistical Methods*, 8(2), 597 – 599.
 26. Smederevac, S. i Mitrović, D. (2006). *Ličnost metodi i modeli*. Beograd. Centar za primjenjenu psihologiju.
 27. Todorovski, D. (1997). *Jednačina specifikacije uspešnosti u sportskoj gimnastici*. Neobjavljena doktorska disertacija, Niš: Filozofski fakultet – Studijska grupa za fizičku kulturu, Univerziteta u Nišu.
 28. Trninić, M. (2015). *Osobine ličnosti i motivacijske dimenzije kod košarkaša različitih dobnih skupina i pozicija u igri*. Neobjavljeni doktorski rad. Split: Sveučilište u Splitu, Kineziološki fakultet
 29. Waller, N.G. (1999): *Evaluating the structure of peronality*. Cloninger, R. C. (ur). *Personality and Psychopathology*. Washington, DC, American Psychiatric Press, 155-197.